

PÜSPÖK BALÁZS

ÉLET GYEREKEKKEL

Mesterművet kísérő doktori értekezés tézisei

Témavezető: Bárkányi Attila

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Budapest

2009

Tézispontok

---

1. A gyereknevelés változása miatt új bútorokra van szükség

Célom a gyermekekhez és a gyermekneveléshez való hozzáállás haladó gondolkodását tükröző ülőbútor létrehozása, melyek a szülők és a gyerekek életmódjának integrációját segítik elő, alternatívát nyújtva az egymástól elválasztott felnőtt- és gyerekbútor fogalmának rögzült struktúrájára.

Egy egészséges, eredeti és kompetens új generáció felnövekvését segítő, a gyermekes családok életmódjához - külön figyelemmel a növekvő gyerek ergonomiai szükségleteire - alkalmazkodó bútorok tervezését kell indítványozni, amelyek biztosítják a szabad, önálló, biztonságos használatot. Határozott cél továbbá, - a gyermekek igényein felül - a szülők gyermekgondozásból adódó leterheltségének csökkentése is.

2. A család az egyén szocializációjának elsődleges terepe

Giddens (1992) szerint a modern társadalomban eluralkodtak az instrumentális (csak meghatározott célt szolgáló) kapcsolatok, viszont az embernek szüksége van intimitásra, amelyet csak a párkapcsolatokban és a családban találhat meg. Megerősödött a családtagok egymás közötti érzelmeinek a fontossága, viszont csökkent a család termelési és fogyasztási funkciója.¹ A család funkciói közül a gyermekek szocializációja és a családtagok pszichés védelme lett a legfontosabb.

„A család az a környezet, amelyik a legközvetlenebb módon hat a kisgyerekek fejlődésére. A szülők két - egymást kiegészítő - módon befolyásolják gyerekeik fejlődését. Részben a nekik adott feladatokkal, a viselkedésre való reakciójukkal, az általuk nyíltan vagy burkoltan támogatott értékekkel és a mintaként működő viselkedésmoddelljeikkel formálják kognitív teljesítményüket és személyiségüket.”²

3. A kultúra hatása a gyermeknevelésre és a design-ra

A designtevékenység kultúrába ágyazottságának vizsgálatához a kulturális megközelítést valló pszichológusok nézetei szolgálnak a legjobb alappal.

A kulturális megközelítést valló pszichológusok is feltételezik, hogy a biológiai és a tapasztalati tényezők befolyásolják egymást, s hogy a gyerekek maguk konstruálják fejlődésüket a világban való aktív részvétel által. Azt hangsúlyozzák, hogy egy harmadik erő - a kultúra - is része kell, hogy legyen a képnek.

Szerintük az öröklés és a környezet nincs közvetlen kölcsönhatásban, hanem a kultúrán keresztül találkozik. „A kultúra az emberek által felhalmozott tudásra épülő életmódok együttese, amely [...] a fizikai tárgyakban, hiedelmekben, értékekben, szokásokban és tevékenységekben testesül meg, amelyeket az egyik generáció továbbad a másiknak.”³

4. A családi élet demokratizálódik

A XX. század elejétől kezdve, az iparosodás és az urbanizáció előrehaladtával, a modern gondolkodás elterjedésével, majd napjainkban az információs társadalom egyre nagyobb térnyerésével a nevelés fokozatosan egyre demokratikusabbá vált, a család funkciói folyamatosan változnak és benne a gyerekek helye, szerepe is folyamatosan változik. A szülők és gyermekeik együttélése sokkal interaktívabb lett a szabadidő eltöltése és a mindennapi rutinfeladatok terén is. A családon belüli munkamegosztás rugalmasabbá, a tradícióktól egyre kevésbé meghatározottá válik. A nemzetközi tendenciák arra mutatnak, hogy a nők és a férfiak életmódja közötti különbségek eltűnőben vannak.

Az egygyermekes nukleáris család is egyre nagyobb arányt képvisel. Az egygyermekes családot egyfajta családi demokráciaként értelmezhetjük, ahol a gyerek szinte egyenrangú családtagként vesz részt a mindennapi életben. A *demokratizálódás* természetesen nem csak az egygyermekes családokban figyelhető meg, de itt jelenik meg leginkább. A válások és újrászerveződések eredményeképpen az ún. „újraegyesített” családok (a szülők régi házasságukból hoznak gyereket) is egyre inkább meghatározóvá válnak. Az „újraegyesített” családokban például az egyes családtagok nincsenek feltétlenül rokonságban, jellemző az egymás mellett felnövő gyerekek közötti nagy korkülönbség. Egy ilyen családi környezet szinte megköveteli a demokratizált életmódot. Természetesen nem kizárt, hogy más felépítésű családokban is jellemző legyen a demokratizálódási folyamat, sőt. A folyamat általánosságban is megfigyelhető, de a fenti családszerkezet változások lényegében alapozták meg a változást.

5. A mai megoldások nem megfelelőek az ülő gyerek ergonómiai problémáira

Számos kutatás tanulmányozta a gyerekszékek design-követelményeit. Néhány tanulmány rámutatott, hogy a Nemzetközi Szabvány (ISO, 1979) iskolabútorokra vonatkozó része helytelen gyermek-antropometriai méreteken alapul, amivel a helyes székméreteket határozzák meg. Egy másik tanulmány megmutatta, (Hibaru és Watanabe 1994) hogy a Japán szabványok, – melyek a gyerekszékek magasságát határozzák meg – is hibás számításokon alapultak és rossz testtartást és gyakori hátfájási panaszokat okozott. Rámutattak, hogy az alsó lábszár hosszúsága különösen fontos a helyes testtartáshoz vezető székmagasság meghatározásában.

Az ergonómiai körülményekkel tervezett székeken ülő gyerekek testtartását vizsgáló kutatások csak minimális javulást mutattak az ergonómiai ülőbútorok javára, amikor összehasonlították az ISO-sztenderd székekkel (Troussoir, 1999).

Az elmúlt 150 évben kétféle visszatérő típusát figyelhetjük meg a gyerekszékeknek. Az ún. alacsony szék, amely alacsonyabb egy normál széknél és a magas szék, amely a normál széknél magasabb (Ollgaard 2002). Ez a két típus ma is jelen van a modern gyerekszékek között. Mindkettő eredeti formájában is és új formai megközelítésben is megtalálható. Továbbá két újabb típus van jelen napjainkban. Az egyik az ún. booster, vagyis ülésemelő, a másik a szabadon változtatható paraméterekkel rendelkező ülőbútor.

Ez utolsó csoport elemzésekor is több hiányosságot tapasztaltam. Ami a legfőbb probléma, hogy a minőségileg is és funkcionálisan is kielégítő megoldások meglehetősen drágák ahhoz, hogy általánosan elterjedjenek.

6. A lábtartó alapvető fontosságú

A Cornell University gyerekekkel foglalkozó kutatási részlege egy átfogó vizsgálat alá vetette a lábtartóval szerelt gyerekszék koncepciót. Bebizonyosodott, hogy a lábtartó alapvető stabilitást nyújt, mely a mozgás alapja. A másik, hogy ugyancsak a lábtartó használata alapvető szerepet játszik a feszültség enyhítésében, mind fizikai, mind mentális értelemben, valamint csökkenti a nyugtalanságot és az ún. „fészkelődést”.

Végkövetkeztetésként a kutatók megállapították, hogy a lábtartóval szerelt szék igenis pozitívan előmozdítja az ülő helyzetben lévő gyerek asztalnál való tevékenykedését és ezzel új fejezetet nyitott az effajta gyerekszék koncepciók felé.⁴

7. Az egyszerűség és a kreativitás szorosan összefügg

Mára általános elképzeléssé vált, hogy a gyerekek inkább az egyszerű formákat szeretik, amelyek lehetővé teszik számukra a fantáziálást. Tehát olyanokat, melyek nem hirdetik hangosan azt, hogy mire valók, viszont a lehetőségeket fokozatosan lehet felfedezni rajtuk.⁵

A tervezésnél célszerű olyan egyszerű formák, egyszerű szerkezet hangsúlyozása, amely a gyermek asszociációs képességét fejleszti. Az ilyen formák észlelése, „megfejtése” sokkal nagyobb intellektuális teljesítményt igényel és így kreatív gondolkodásra ösztönöz.

8. A mestermunkámnak társadalmi küldetése van

Mindig fontos célnak tartottam tervezési munkám társadalmi hasznosságát. Az asztalszék kontextust vizsgálva kiderült, hogy a helytelen ülés komoly problémákat okozhat a következő generációknak. Az iskolai követelmények ugrásszerű növekedésével a gyerekek egyre több időt töltenek íróasztalnál, valamint – szinte mindennapi szükségletté vált – számítógépnél. Az ilyen, korábban nem tapasztalható mértékű terhelés miatt rendkívül fontos e problémákra hatékony megoldásokat keresni.

Mestermunkám az ismert megoldásoknál költséghatékonyabban gyártható, úgy hogy ez nem megy a minőség rovására sem esztétikai, sem funkcionális szempontból. Ha a kereskedelmi ára is alacsonyan marad, akkor a koncepció hozzájárul az ergonómiai gyerek ülőbútorok szélesebb körben való elterjedéséhez.

Úgy gondolom, hogy amíg a gyerekek a világ fejlettnek nevezett részén is ritkán találkoznak olyan ülőbútorral, amely alkalmazható az aktuális testmérethez, addig elsődleges fontosságú e problémák megoldásán fáradozni.